

Samenvatting

Het Belgisch Overlevingsfonds (BOF), dat onder de bevoegdheid valt van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS), heeft als opdracht de voedselzekerheid te verbeteren van *de meest kwetsbare bevolkingsgroepen in de armste partnerlanden*. Bij de start van deze audit in april 2005, waren er in totaal 74 lopende projecten in 20 Afrikaanse landen. Deze projecten worden uitgevoerd door multilaterale organisaties, Belgische ngo's en de Belgische Technische Coöperatie (BTC). De meeste evaluaties van deze projecten worden uitgevoerd door de multilaterale organisaties zelf of door privéstudiebureaus. Het evalueren van projecten en het trekken van lessen uit de evaluaties kunnen bijdragen tot een efficiëntere en effectievere benutting van de middelen van het BOF. In de strategienota van het BOF worden evaluaties beschreven als een instrument om projecten en beleid bij te sturen, om lessen te trekken uit wat geslaagd of mislukt is, om zo doelgerichter en doelmatiger te werken.

Het Rekenhof achtte het daarom nuttig te onderzoeken of het BOF inderdaad lessen trekt uit de evaluaties van ontwikkelingsprojecten. Er is nagegaan of de kwaliteit van de evaluaties afdoende is en of de evaluatierapporten werden benut om projecten bij te sturen en lessen te trekken voor volgende projecten.

Meer dan de helft van de *evalueerbare* projecten werd geëvalueerd. Uit het onderzoek blijkt dat de evaluaties vooral een goed inzicht geven in de uitgevoerde activiteiten en de onmiddellijke resultaten daarvan (gerealiseerde infrastructuur, opleidingen, ...). Er zijn echter blinde vlekken in de beschikbare informatie uit evaluaties waardoor het moeilijker is om ze als leerinstrument te benutten. Zo is er meestal weinig informatie over de reële impact van de projecten op de armoede. Nooit werd een ex-postevaluatie uitgevoerd, zodat er geen inzicht is in de reële duurzaamheid van de bereikte resultaten. De evaluaties beantwoorden onvoldoende de vraag of de allerarmsten worden bereikt. Dit is nochtans cruciale informatie voor het BOF, dat als reden van bestaan heeft deze allerarmsten te bereiken. Als er zaken mislopen, bevatten de evaluatierapporten dikwijls onvoldoende verklarende informatie: men weet dat iets is mislukt maar niet waarom. Zonder die informatie kan geen grondige analyse worden gemaakt en kunnen geen onderbouwde lessen worden getrokken voor de toekomst. Bijna alle evaluaties gaan over één project. Thematische evaluaties, waarbij een bepaald thema wordt bekeken bij verschillende projecten, zijn uiterst zeldzaam.

De evaluatierapporten worden momenteel vooral benut om individuele projecten bij te sturen. Er wordt daarbij zo veel mogelijk gestreefd naar een consensus met de uitvoerende partner, die over een grote autonomie beschikt. Bij de verlenging van een project stelt het BOF wel bepaalde bijstellingen als voorwaarde voor verdere financiering.

Het BOF benut een evaluatierapport om het desbetreffende project bij te sturen, daarna wordt er geen verder gebruik van gemaakt. Er is geen geïnstitutionaliseerd leerproces waarbij de evaluaties worden benut om projectoverschrijdende lessen te trekken. Dit vergroot het risico dat fouten uit het verleden worden herhaald, wat ook blijkt uit voorbeelden die in dit verslag worden beschreven. Zo heeft het BOF nog onvoldoende geleerd hoe de allerarmsten kunnen worden bereikt: vele projecten zijn eerder gericht op de *actieve armen* (bijv. eigenaars van landbouwgronden) in de hoop dat de voordelen van deze activiteiten zullen doorsijpelen naar de allerarmsten, zonder dat dit zogenaamde *trickle down*-effect daadwerkelijk wordt georganiseerd en geëvalueerd. Wat de oorzaken van het falen van een project (of onderdelen daarvan) betreft, blijkt uit de evaluatierapporten dat een

aantal zwakheden herhaaldelijk terugkeren zoals verkeerde veronderstellingen en een gebrekkig management van de projecten.

Het BOF moet de bruikbaarheid van de evaluaties verhogen door ze beter af te stemmen op de in de wetgeving en de strategie van het BOF geformuleerde doelstelling om de allerarmsten te bereiken. Door hieraan méér aandacht te besteden alsook aan het verklaren van vastgestelde tekortkomingen, kunnen de evaluaties beter als leerinstrument worden aangewend. De evaluaties moeten ook meer aandacht besteden aan de reële impact van de projecten. Daartoe is voor elk project een beschrijving nodig van de situatie vóór de start van het project en moeten de projecten over goede monitoringsystemen beschikken. Thematische evaluaties (over de reële duurzaamheid van projecten, de voorwaarden om een *trickle down*-effect te bekomen...) zouden de mogelijkheden om projectoverschrijdende lessen te trekken vergroten.

Het volstaat echter niet om de bruikbaarheid van evaluaties te verbeteren om tot een grotere benutting ervan te komen. Het BOF moet daarom systemen uitwerken waardoor een projectoverschrijdend leerproces wordt gestimuleerd. Door denkwerk en door overleg te voeren in het kader van een netwerk van evaluatoren, uitvoerende partners en andere diensten binnen DGOS, en mits het gebruik van de nodige analytische instrumenten (logische kaders, evaluatiesyntheses...) moet een analyse worden gemaakt van wat goed en minder goed slaagt, waarom dit zo is en wat eraan kan worden gedaan.

In zijn antwoord onderschrijft de minister van Ontwikkelingssamenwerking de conclusies en aanbevelingen van deze audit en stelt hij dat deze ook toepasselijk zijn voor DGOS in zijn geheel.